

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Boeketje trouwpreken (2)

„Bewaar mij, o God, want bij U schuil ik” (Psalm 16 : 1)

Een trouwdienst is een bidstond. Vandaar de keuze van uw trouwtekst uit Psalm 16. Een kleinood van David. Er zijn er die zeggen, dat met dat bijna onvertaalbare woord („kleinood”) bedoeld wordt op een intieme geloofservaring. Een belijdenis van de verborgen omgang met de HERE. Daaruit is dan deze Psalm geboren. Uit ervaring, die in het verleden nooit beschaamd met God uitkwam is deze bede voor de toekomst geboren. Het pad des levens wordt zelfs door de schijnbare overmacht van de dood geen doodlopende weg (v. 10, 11). Zelfs in de nacht is Hij nog bij mij (v. 7). En als Hij aan mijn rechterhand is wankel ik niet (v. 8).

Als we zo iets van deze Psalm geproefd hebben verstaan we te beter de bede aan het begin: „Bewaar mij, o God, want bij U schuil ik.”

Waarschijnlijk staat David hier aan het begin van een nieuwe periode in zijn leven (misschien zijn koningschap in Hebron, - zie v. 5 - ?); hij stapt dan een stuk van zijn leven binnen, dat hem nog totaal onbekend is. Maar zijn God is hem niet onbekend! Als Die aan zijn zijde gaat zal hij niet wankelen. Hij kent zijn eigen zwakheid, maar hij kent ook Gods kracht en trouw! „Ik heb geen goed buiten U”, zo belijdt David. Dat is meer dan wat sommigen zeggen: God is het hoogst goed. Voor David is God zijn éniig goed.

U kent wellicht Luthers vertaling van Psalm 73 : 25: „Wenn ich nur Dich habe, so frage ich nicht nach Himmel und Erde”. Hier in Psalm 16 kruipt een kind van God dicht tegen zijn Vader aan en hij fluistert: U bent alles wat ik heb, - bewaar mij o God.

—☆—

Waarvóór moet u bewaard worden? Voor elkaar? O zeker, dat willen we óók hopen, maar het is het hoogste niet. Het hoogst is: bewaard worden voor Hem

DOOR
C. P. PLOOY
EDE

die u vandaag aan elkaar heeft verbonden. Het gaat om de bewaring van iets kostbaars, dat „kleinood” van Psalm 16, het leven van ons leven, het leven met God. Dáár gaat het om! De essentie, het wezenlijke van ons leven. Bidden we vandaag, dat dat kostbare kleinood u nooit ontvalt, maar dat het bewaard blijft in Gods handen.

Vele zijn de smarten van hen, die dingen naar de gunst van een ander (v. 4).

Daar staat tussen haakjes wel (god) achter, maar dat staat niet in de grondtekst. Er staat gewoon: een ander. Welke naam je daar ook invult: die ander word je dan wel tot een god. Dat kan in het huwelijk gebeuren. Als die ander in je leven komt. Aan wie je je hart hebt gegeven.

Als het „geen goed buiten U” je belijdenis geworden is en je ervaring door veel aanvechting heen, toen je nog alleen was, - dan wordt nú de bede zo nodig, nu die ànder in je leven gekomen is: „Bewaar mij o God, dat U op de achtergrond zou

komen en ik dat „kleinood” zou verliezen van „geen goed buiten U”.

Mensen die ons het liefste zijn kunnen een bedreiging gaan worden van het „geen goed buiten U”. Dáár moeten we voor bewaard worden.

We kunnen onszelf niet bewaren. We kunnen ook elkáár niet bewaren.

We moeten bewaard worden. En we kunnen alleen bewaard worden door God.

Daarom schuilen we bij Hem. Niet bij elkaar. Maar samen bij Hem. Want Hij zal u bewaren. Voor elkaar. Ja maar ten diepste voor Zichzelf. Want u bent beiden zo duurgekocht en zo duur betaald! Met de dure prijs van het eigen bloed van Gods Zoon. Christus heeft uw leven voor God gekocht. Vrij gekocht. Gods eigendom, - staat ge vrij tegenover elkaar. De ander kan nooit meer een god voor je worden. En wie zal het kostbaar kleinood van uw verlore leven beter bewaren dan God? Heeft Hij ons niet beloofd ons zó te bewaren, dat zonder Zijn wil geen haar van ons hoofd zal vallen, ja ook, dat alle ding tot onze zaligheid moet dienen? (antw. 1 van de Catechismus.) En als dan toch veel en veel meer dan een haar van ons hoofd ons ontvalt, ja zelfs als de ander in ons leven ons komt te ontvallen, - dan nóg zal het onze zaligheid dienen. Want juist dan zullen we het ten diepste mogen ervaren: „Ik heb geen goed buiten U”.

—☆—

„Bewaar mij, o God”. Dat mag u vandaag en elke dag van uw leven bidden.

Dat bidden wij ook u toe. En bidt dat ook voor elkaar. Men kan dat niet voor elkáár bidden zonder zuinig te zijn op het

Inhoud

- 113 Ds C. P. Plooy,
Boeketje trouwpreken 2
- 114 Drs A. van der Dussen,
Aandacht voor de Heilige Geest (2)
- 115 D. P. Feenstra en drs H. de Jong,
Ingezonden met naschrift
- 115 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 116 Ds L. W. G. Blokhuis,
Boekbespreking
- 116 Joop Klein,
Hij is waarlijk opgestaan!
- 117 Prof. dr D. Holwerda,
Kent de Schrift vrouwelijke diakenen? (2)
- 118 P. Smit,
Geestelijke verzorging van militairen

kleinood, dat God u te leen heeft gegeven en aan uw bewarende zorg toevertrouwd. „Opdat uw gebeden niet verhard worden”, zegt ons oude huwelijksformulier, zo mooi en teder.

Bewaar hen, o God, want zij schuilen bij U.

ATTENTIE !

Berichten voor de rubriek 'Kerknieuws / Uit breder kring' gedurende de maand **APRIL** te zenden aan: Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15, 8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476. Bij voorbaat mijn dank!

M. J. F. van der Wal

Aandacht voor de Heilige Geest (2)

Wat gelooft u aangaande de Heilige Geest?

Ten eerste dat Hij tezamen met de Vader en de Zoon waarachtig en eeuwig God is.

Ten tweede dat Hij ook mij gegeven is om mij door een echt geloof deel te doen hebben aan Christus en al Zijn weldaden, mij bij te staan en eeuwig bij mij te blijven.

Heidelberger Catechismus zondag 20

Na de uitvoerige bespreking die de Catechismus wijdt aan de persoon van de Here Jezus (de zondagen 11 t/m 19, dat zijn 24 vragen en antwoorden), lijkt zondag 20 met maar één vraag en antwoord niet bepaald een bevestiging te zijn van de stelling, dat er uit onze traditie schatten zijn op te delven als het gaat over de Heilige Geest. Heel anders wordt het beeld echter, wanneer alle vragen en antwoorden worden meegeteld waarin aandacht geschonken wordt aan de Heilige Geest: dat zijn er 31 van de 129! Dat is kenmerkend voor de Reformatie: niet vaak beziet zij de Heilige Geest op zichzelf, maar er is nauwelijks een onderwerp waarbij zij Hem niet ter sprake brengt.

Bij het nagaan van al die Catechismus-uitspraken springt één thema in het oog: steeds weer wordt tot uitdrukking gebracht, dat de Heilige Geest de relatie tussen Christus en ons tot stand brengt. Volgens de hierboven geciteerde zondag 20 behoort dat tot het centrale van wat wij aangaande de Geest geloven: Hij doet ons **deelhebben aan Christus** en al Zijn weldaden. Soortgelijke uitspraken zijn te vinden in de zondagen over Doop en Avondmaal. Zo zegt antw. 70 dat de Geest ons heiligt **tot leden van Christus**. In antw. 76 wordt aan de Geest onze **vereniging met Christus** toegeschreven, die zo intens is dat wij vlees van Christus' vlees en been van Zijn been worden genoemd (vgl. Ef. 5:29-32). Volgens antw. 79 krijgen wij door de werking van de Heilige Geest **deel aan Christus' lichaam en bloed**. Antw. 80 tenslotte spreekt over de **inlijving in Christus** door de Heilige Geest. Al deze termen (deelhebben aan Christus, lid zijn van Christus, vereniging met Christus, inlijving in Christus) wijzen erop, dat de Geest een zeer nauwe band wil leggen tussen Christus en de gelovigen.

—☆—

Het is op dit punt dat de invloed van Calvijn op de Catechismus merkbaar is. In het derde boek van zijn Institutie stelt hij de noodzaak van de persoonlijke relatie tot Christus aan de orde. Ik citeer: „In de eerste plaats moeten wij weten, dat al wat Christus tot zaligheid van het menselijk geslacht geleden en gedaan heeft,

wanneer de Geest ons brengt tot de gemeenschap waarin Christus en wij elkaar als man en vrouw toebehoren, Ef. 5:31, 32.

—☆—

Hoewel Calvijn hiermee voortborduurde op het patroon van Augustinus - zoals prof. dr. J. Veenhof aanwijst in een artikel met de veelzeggende titel **De Geest als relatietichter** - is het natuurlijk voor alles de bijbel zelf die hem inspireert tot deze gedachtengang. De uitspraak van Paulus in Rom. 8:9 is hier maatgevend: „Indien iemand de Geest van Christus niet heeft, die behoort Hem niet toe.” Letterlijk staat er: „Indien iemand de Geest van Christus niet heeft, is hij niet van Hem.” Kennelijk is de gemeenschap met Christus onbestaanbaar zonder het hebben van de Heilige Geest. Dat blijkt ook uit I Cor. 6:15-17, waar Paulus het hechten aan de Here beschrijft als een 'één Geest zijn (met Hem)'. Niet minder sprekend is I Cor. 12:12, 13: „Want gelijk het lichaam één is en vele leden heeft, en al de leden van het lichaam, hoe vele ook, één lichaam vormen, zo ook Christus; want door één Geest zijn wij allen tot één lichaam gedoopt.” Het gaat in dit verband om de saamhorigheid van de gemeentelieden die met elkaar één lichaam vormen; de Geest sticht de relatie tussen hen onderling. Maar die relatie berust op hun gemeenschappelijke relatie tot Christus: het is Zijn lichaam waarvan ieder voor zijn deel lid is, I Cor. 12:27; vgl. I Cor. 10:17. Zo schrijft de apostel ook hier de gemeenschap die christenen met hun Heer hebben en daarom ook onderling hebben, toe aan de Heilige Geest. Niet voor niets spreekt hij in zijn zegengroet van de 'gemeenschap van de Heilige Geest' (II Cor. 13:13): daarmee denkt hij ongetwijfeld aan de gemeenschap van broeders en zusters die de Geest tot stand brengt (Fil. 2:1, 2), maar niet minder aan de gemeenschap met de Here Jezus Zelf (I Cor. 1:9).

—☆—

Dit motief van de gemeenschap met Christus die door de Geest wordt geschonken, heeft Calvijn na aan het hart gelegen. Hij moet niets hebben van een geloofsleven, waarbij mensen op afstandelijke wijze van het offer van Christus redding verwachten, als zou het voldoende zijn om tot de theoretische aanvaarding te komen van het sterven van Christus in onze plaats. Voor Calvijn gaat het evangelie, dat Christus de straf gedragen heeft die ons de vrede aanbrengt, pas op wanneer er van een werkelijke verbondenheid met Christus sprake is. „Wij bezien Hem dus niet van verre buiten ons, opdat zijn rechtvaardigheid ons toegerekend worde; maar omdat wij Hem aangedaan hebben, en wij in zijn lichaam ingelijfd zijn, en Hij eindelijk ons waardig gekeurd heeft om ons met zich één te maken, daarom roemen wij, dat wij gemeenschap der rechtvaardigheid met Hem hebben.” (Inst. III, 11, 10) Het is niet toevallig, dat dit gedachtengoed door de Catechismus met name in de zondagen over het Avondmaal verwerkt is. Een van de grote strijd vragen van de 16e eeuw was, hoe de gemeenschap met Christus aan het Avondmaal (I Cor. 10:16) tot stand komt. Volgens de klassieke RK-e leer verandert het brood door het wijdingswoord van de priester op wonderlijke wijze in het lichaam van Christus, zodat het eten aan het Avondmaal als zodanig gemeenschap met Christus tot stand brengt. In de praktijk heeft deze zgn. transsubstantiatie-leer ertoe geleid, dat de RK-e gelovigen van dat enkele eten van die mysterieuze substantie hun heil zijn gaan verwachten. De persoon van de gekruisigde en opgestane Christus verbleekt hier achter het materiaal, dat als een hemels medicijn wordt uitgereikt en voor de vroom levende mensen de genade van God vertegenwoordigt. Hoe warm klinkt hier het reformatorisch protest, dat van geen heilsbetekenis van het Avondmaal wil weten dan waar de gelovigen door de Geest betrokken zijn op hun levende Heer en Heiland! Ook de Cate-

DOOR A. VANDER DUSSEN HAARLEM

voor ons zonder nut en van geen gewicht is, zolang Christus buiten ons is en wij van Hem gescheiden zijn.” (Inst. III, 1, 1) Met een beroep op Gal. 3:27 en Rom. 11:17 verklaart hij vervolgens, dat Christus slechts als Verlosser functioneert wanneer mensen 'hem aandoen' en 'als takken zijn geënt op Hem, de stam'. Wij moeten met Hem één worden, wil Zijn verzoening ons leven raken. Alleen als Hij de onze wordt en in ons woont, plukken we de vruchten van Christus' kruisiging en opstanding. Hoe komt die gemeenschap met Christus, waarbij Hij en wij tot een eenheid samengroeien, nu tot stand? Calvijn geeft als het beslissende antwoord: door de Heilige Geest. „Hierop komt de hoofzaak neer, dat de Heilige Geest de band is, waardoor Christus ons krachtig aan zich verbindt.” (Inst. III, 1, 1) De Geest is het, die de relatie tussen Christus en de gemeente tot stand brengt zonder welke er van christelijk leven geen sprake kan zijn. Calvijn durft te zeggen, „dat Christus in zekere zin werkeloos ternederligt, tot dat onze harten gericht zijn op de Geest; want vóór dien aanschouwen wij Christus slechts onverschillig buiten ons en daarom ver van ons.” (Inst. III, 1, 3) Kruis en opstanding worden pas dan levende en verlossende werkelijkheid voor ons,

Jaarvergadering „Opbouw”

De jaarvergadering van de Persvereniging „Opbouw” wordt gehouden op **ZATERDAG 24 MEI** a.s. in de Jeruzalemkerk te Utrecht.

In de morgenvergadering, die voor ieder toegankelijk is, zal drs W. G. Rietkerk spreken over het onderwerp „Christelijke toekomstverwachting”.

Het Bestuur

chismus stelt het werk van de Geest centraal, omdat hij door-drongen is van het besef dat het christelijk geloof niet opgaat in het aanhangen van leerstellingen of in het opvolgen van leefregels, maar ten diepste bestaat in de relatie met Jezus de Heer, die voor ons is gekruisigd en opgestaan.

—☆—

De aktualiteit van dit accent op het gemeenschap stichtend werk van de Geest is onmiskenbaar. Nog altijd worden wij bedreigd door de misvorming van het geloof waarbij Christus - naar de treffende uitdrukking van Calvijn - buiten ons blijft en verre van ons staat. Hoe gauw valt het niet buiten onze leefwereld, dat Christus in liefde Zijn leven voor ons gegeven heeft en overwinnend voor ons is opgestaan? Hoe vaak wordt het niet **ver weg**, naar de achtergrond van ons leven gedrongen, dat Hij over ons regeert en ons leven leidt? Ontaardt niet voor we er erg in hebben het gesprek op de bijbelkring in een afstandelijk spreken over Christus in plaats van dat er gesproken wordt vanuit de band met Christus? Staat zelfs het gebed niet bloot aan het gevaar, dat de levende omgang met de Here stolt tot een aantal formu-

les? Dat deze dreiging lang niet altijd tot werkelijkheid wordt, zodat er in ons kerkelijk leven nog veel diepe gemeenschap met God en zo met elkaar is te vinden, is een feit om de Heilige Geest dankbaar voor te zijn. Die dankbaarheid mis ik nog wel eens bij hen, die in evangelische bevoegenheid ons kerkelijk leven alleen maar als teleurstellend ervaren. Het is bovendien onvruchtbaar, om in een zekere jaloezie het gevoel te koesteren dat de Geest elders veel meer uitwerkt dan bij ons. Wie zichzelf leert oog te hebben voor de vaak heel bescheiden uitingen van het werk van de Geest, zal bij alle teleurstelling toch ook steeds weer blij verrast kunnen zijn door het ogenschijnlijk zo routinematige christendom in eigen kring. Dat neemt niet weg, dat de hierboven aangeduide verschralling van het christelijk leven keer op keer en her en der de kop op steekt. Het zou heel onbillijk zijn, de waarschuwing daartegen af te doen als 'overgeestelijk'. Onze eigen gereformeerde voorgangers hebben het ons wel anders geleerd! Volgende week hoop ik hen opnieuw aan het woord te laten; dan zal aan de orde komen hoe de Geest ons met Christus verbindt.

Ingezonden met naschrift

Naar aanleiding van de recensie van ds H. de Jong over het boek „Een Christelijk Manifest” van F. A. Schaeffer in Opbouw van 26 febr., waarbij DeJong o.a. schrijft: „Als meisje zou ik er blij mee zijn, dat, in geval van verkrachting bijvoorbeeld, tegenwoordig de mogelijkheid bestaat om zonder levensgevaar van de daardoor ontstane zwangerschap af te komen”, heb ik een telefonisch onderhoud met ds De Jong gehad.

Ik heb ds De Jong gevraagd of hij stond achter deze zin en of er geen woord per abuis was weggefallen. Nee, zei ds De Jong. Ik vind een zwangerschap door verkrachting een caricaat-zwangerschap. De foetus in de baarmoeder is wel menselijk leven, maar geen mens. Ik heb geantwoord: Hoe weet U dat? U speelt met woorden, dit is sofistisch geredeneer. Ps. 139 spreekt heel anders. „Gij hebt mij in de schoot van mijn moeder geweven.”

F.: Abortus blijft een moord.

De J.: Ik zie het niet als moord. F.: Ik ben lid van het Ned. Artsen Verbond, van het N.P.V. en

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

van de V.B.O.K. en wij vechten voor het behoud van het leven en U als Geref. predikant schrijft zulke dingen, allertreurigst!

F.: Uit een enkele verkrachting komt nooit zwangerschap voort. F.: U schrijft: zonder levensgevaar van de daardoor ontstane zwangerschap af te komen. Maar de foetus moet het wel met de dood bekopen.

F.: U adviseert abortus, maar U behoeft het niet zelf uit te voeren. Maar de dokter, die, voordat hij zijn artsensbul in ontvangst nam, gezworen of beloofd heeft, het leven te zullen beschermen, laat U de daad verrichten, waardoor U mede schuldig bent, dat zijn eed een mijneed wordt.

Ds J.: U maakt er een drama van.

F.: Heeft U het boek van dr H. Blijham gelezen.

De J.: Nee.

F.: Deze ziet zeer vele van de vrouwen, die zich hebben laten aborteren, later op zijn spreekuur met enorme psychische problemen. De mensen zijn vaak niet meer te behandelen of zeer moeilijk, velen zijn niet meer in staat tot normale arbeid.

Ik meen, dat ik het bovenstaande onderhoud met ds De Jong de lezers van Opbouw niet mag onthouden.

D. P. Feenstra, arts

Naschrift

Of het verslag van ons telefoon-gesprek op deze wijze **volledig** is weergegeven, betwijfel ik. Er zijn aan mijn kant wat onwaarschijnlijk veel stiltes. Maar onjuistheden staan er niet in, dus vooruit maar. Dit ingezonden verschaft mij trouwens een goede gelegenheid mij zelf te verduidelijken.

Wat mij opvalt is dat voorvechters voor de goede zaak van de abortusbestrijding in het algemeen weinig toegankelijk zijn

Borneo

In deze notitie zijn dezelfde draadjes dooreengeweven als in de vorige. Misschien had ik me beter tot één onderwerp kunnen beperken, maar deze manier leek voor een keer wel aardig. Toen wij kwamen wonen in Waardhuizen N.B., waren er nog geen geasfalteerde wegen in die streek; ook geen klinkerpaden. Klei en grint, dat waren de wegen. De kinderwagen was dus niet om mee te wandelen, maar om in de tuin te zetten. Als m'n vrouw naar 't zuigelingen-bureau moest in Almkerk, dan was ons zoontje Moriaantje, zwart als roet, vanwege de vrachtauto's en de stofwolken. Ook was de weg te hobbelig en vol kuilen, zodat de kinderen in de wagen misselijk werden. Telefoon hebben we daar nooit gehad. Er waren maar twee leden der gemeente die telefoon hadden, dus waar zou dominee naar toe moeten bellen. Een auto hadden we niet. Trouwens, geen enkele collega in die tijd had er één. Dat is pas veel later gekomen, dat een dominee ook een auto had. Het vervoermiddel was de fiets. Het grint had geen scherpe kanten, zodat je toch niet vaak een lekke band had. Alleen trilde de fietsbel steeds weer los.

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

Op Borneo woonden we ook aan een grintpad en ook daar hadden we geen telefoon. Er was geen elektrisch licht en geen gas. Geen waterleiding. Je stelt je er op in en dan gaat het best. Met het zendingswerk ging het goed. Maar wij moesten het afbreken; eind 1956. Toen bleven de heer en mevrouw Moerkoert en zr. G. Draijer achter, die daar waren voor het onderwijs. Moerkoert is in 1959 naar Soemba gereisd en daar tot predikant benoemd. Hij is in 1960 teruggekeerd naar Borneo en hij heeft de gemeente van Toebang-Raeng geïnstitueerd. In 1961 is hij definitief naar Nederland vertrokken. De Soembanese kerken wilden wel wat doen voor die eenzame gemeente op Borneo en zij zonden daarheen ds Daniel Dida. Diens verblijf aldaar werd niet gezegend. Allerlei twisten vlam-

den op in de gemeente. Trieste jaren. Tenslotte riep ds Goossens Dida terug. Ik meen dat hij de gemeente „overgedragen” heeft aan de Geref. Kerk-vrijgemaakt van Drachten. Maar die kon niet veel doen.

Nu kwamen onlangs ds Arend van Essen en z'n vrouw bij ons op bezoek. Hij is regelmatig, de laatste tijd, een kijkje wezen nemen in Raeng en werkt daar dan. Zodra hij bij ons in de stoel zat, zei hij: „Het gaat goed in Raeng”. Wat maakte dit me blij. Hij zei dat al tijdens het verblijf van Dida, de ouderling Oetèn een samenbindende kracht in de gemeente was en na '79, toen Dida vertrokken was, heeft hij alles gedaan. De kerkdiensten worden gemiddeld door 200 mensen bezocht en velen bereiden zich voor op de doop. Een kwart eeuw lang dus, heeft daar geen Nederlandse zendeling iets kunnen doen. Er was geen zendingsinstantie die een ziekenhuis runde of een landbouw-project. Niets. Nu bereidt er zich wel een zendeling op voor, om daarheen te gaan, ds E. L. van 't Foort, maar het is iedere zonneklaar, dat de Here Jezus z'n gemeente bewaart, beschermt en onderhoudt en dat Hij dit óók doet, als wij de zaken niet kunnen regelen of in de gaten houden.

voor nuances. Wie niet in alles vóór hen is, wordt heel gemakkelijk als tegenstander gezien. Zo kan dan ook die ene opmerking van mij over abortus-verkrachting 'allertreurigst' komen te heten. Komt dat nu voort uit de hitte van de strijd? Dat zou een verklaring kunnen zijn.

Wat de zaak zelf betreft, zou ik wel willen blijven bij mijn onderscheiding tussen 'mens' en 'menselijk leven'. Ieder levend mens is een menselijk leven, maar elk menselijk leven is nog geen mens.

Ik zie er een goddelijke wijsheid in dat de mens niet kant en klaar in de wereld wordt neergezet, maar dat hij eerst in de moederschoot een ontwikkelingsweg aflegt. Natuurlijk is zijn levensbeginsel op die weg niet waardenvrij, maar toch kunnen in deze wordingsfase door anderen beslissingen over de groeiende vrucht genomen worden die wanneer de mens eenmaal daar is (het moment daarvan is eigenlijk alleen maar gevoelsmatig te bepalen) achterwege behoren te blijven. De vraag bijvoorbeeld of in geval van levensgevaar voor de moeder of voor het nog ongeboren kind gekozen moet worden, kan zich nooit herhalen als er eenmaal van twee zelfstandige mensen sprake is. Dan zou zo'n keuze (onverschillig hoe die uitvalt) rondweg onethisch zijn.

Dat de ongeboren menselijke vrucht niet gelijk gesteld behoeft te worden met een mens, is een gedachte die we ook in de wetten van Mozes tegenkomen. Ik denk hierbij aan deze bepaling uit Exodus 21:22 e.v.¹⁾ „Wanneer mannen vechten en één van hen stoot een zwangere vrouw zodat haar vrucht afgaat, maar zonder ander letsel, dan zal zeker een boete worden

geëist naardat de man van die vrouw hem oplegt, en hij zal het volgens het besluit van de rechters geven. Maar indien er een ander letsel is, zult gij geven leven voor leven, oog voor oog, tand voor tand... enz.” De veroorzaker van de miskraam wordt dus niet genoodzaakt, zoals bij doodslag, om naar een vrijstad of naar het altaar (de vss 12-14) te vluchten.

Eerlijkheidshalve moet ik toegeven dat de kracht van dit argument gering is, gelet op wat we een eindje verder in hetzelfde hoofdstuk tegenkomen dat namelijk wanneer een stotige stier een man doodde, de eigenaar tot met zijn leven daarvoor aansprakelijk kon worden gesteld, terwijl wanneer het slachtoffer een slaaf was, er met een geldboete volstaan kon worden (de vss 28-32), — alwaar we op het pijnlijke verschil tussen een mens en een slaaf stuiten dat wij gelukkig niet meer maken. Je kunt op grond van zo'n wet dus niet zeggen: volgens de Schrift moeten we... nee, we komen niet verder dan: de Schrift kent de gedachte dat... En natuúrlijk kent de Schrift de gedachte dat ongeboren leven minder waard is dan een zelfstandig mens, want die gedachte is logisch. Echter, 'minder waard' is vanzelfsprekend niet: waardeloos.

Wanneer David in Psalm 139 tot vóór zijn geboorte terugkijkend spreekt van 'ik' en 'mij', is dat geheel begrijpelijk. Maar om daaruit nu de konklusie te trekken dat dus elk ongeboren menselijk leven een mens, een persoon is, gaat toch te ver. Het doet mij denken aan degenen die destijds uit de mooie zin van de Dordtse Leerregels (I, 17) dat gelovige ouders niet behoeven te twijfelen aan de verkiezing en zaligheid van hun vroeg ge-

storven kinderen, de vermetele konklusie trokken dat nu alle gedoopte kinderen voor wedergeboren moesten worden gehouden. Wat in een levende geloofsrelatie gezegd was, werd zo naar een dode en afgetrokken theorie overgeplant. Dat kan en mag niet.

Wat nu tenslotte de zwangerschap-door-verkrachting betreft, acht ik het zoeken van een huwelijkspartner om er samen kinderen mee te krijgen een te serieuze zaak dan dat ik er zo maar vrede mee zou kunnen hebben dat de ene mens de andere naar willekeur bevrucht. Vrede in die zin namelijk dat ik werkeloos zou moeten afwachten wat daarvan komt. Ik vind zwangerschap-door-verkrachting inderdaad een karikatuur van levensverwekking en ik pleit daarom voor ruimte van overleg: is het hier misschien een tijd om te doden in plaats van levensbevorderend bezig te zijn (vgl. Prediker 3:3)? Ik denk daarbij aan die tijd van de zwangerschap dat de gedachten nog helemaal bij de ouders zijn en slechts heel weinig nog bij het toekomstige kind. Men moet mij niet verkeerd begrijpen: iemand die uit een dergelijke 'verbintenis' geboren is, is voor mij een mens als ieder ander, met gelijke rechten op liefde en bescherming. Maar ik prijs God dat er om het menselijk leven een kantlijn zit, zodat wij nog niet aan de tekst van dat leven zelf komen, als we — bij hoge uitzondering — in die kantlijn knippen. Moord is dat in mijn ogen niet. Het kan dat zijn, naar de gezindheid bijvoorbeeld, maar het behoeft dat niet te wezen.

Overigens heb ik bij mijn weten nergens gezegd of geschreven dat ik 'adviseer tot abortus'.

H. de Jong

Hij is waarlijk opgestaan!

Bij 1 Korinthiërs 15 : 17-26

1. Alle mensen moeten sterven — zo ook Christus, onze Heer:
Hij moest zich zijn bruid verwerven door zijn dood, beroofd van eer.
Maar Hij leeft nu,
en Hij geeft u
op zijn dag uw leven weer!
2. Indien Christus niet zou leven,
als Hij dood was voor altijd,
dan was ons geen hoop gebleven,
maar slechts schuld en donkerheid.
Wij gelóven
dat Hij boven
leeft en plaats voor ons bereidt.
3. Laat die hoop u niet ontroven!
Mensenwijsheid zal vergaan —
blijft God op zijn woord geloven,
zoals Christus heeft gedaan.
Christnen, buigt u
en getuigt nu:
Hij is waarlijk opgestaan!
4. Eens zal Jezus wederkomen:
wie op aard verwacht Hem dan?
Elke macht zal Hij ontronen:
Die de dood zijn kracht ontnam.
En wij zingen,
Hem omringend:
Lof zij het geslachte Lam!

Melodie:

'Eens, als de bazuinen klinken'
(Liedboek 300)

Uit:

Een lied voor de Bruidegom,
door Joop Klein

¹⁾ Achteraf over deze tekst nog wat nadenkend, kwam ik tot de volgende omschrijvende vertaling: „En wanneer mannen handgemeen worden en daarbij een zwangere vrouw zodanig treffen dat haar vrucht afgaat zonder dat er evenwel sprake is van een dood kindje (eigenlijk: een dodelijk ongeval, zoals dit een mens overkomt), zal een boete worden opgelegd, vast te stellen door de heer van die vrouw, en hij zal die boete onder rechterlijk toezicht moeten betalen. Is er echter sprake van een dood kindje, dan zult gij geven leven voor leven... enz.” De wetgever maakt hier dus een herkenbaar onderscheid tussen een miskraam krijgen (waarbij de vrucht nog zo klein en vormeloos is dat je niet van een dode kunt spreken) en een dood kindje ter wereld brengen. Het veroorzaken van het laatste is doodslag, van het eerste niet. Waar nu de grens tussen beide precies ligt, wordt (ook) hier niet gezegd. Wel is duidelijk dat ik deze tekst op mijn hand heb, als ik onderscheid maak tussen een mens en menselijk leven.

Boekbespreking

Wim van Veelen,

Israël...

verkenning en herkenning
langs bijbelse paden.

Uitg. Vanderstoep,
Heinenoord, 1983.

Het is al geruime tijd geleden, dat onze broeder Wim v. Veelen, kenner van Israël en van de Heilige Schrift, zijn boek over Israël het licht deed zien. Dat we het nu pas recenseren komt doordat het ons onlangs gevraagd werd.

Wat is het voor een boek? Niet een reisgids zoals er vele zijn, ook in de Nederlandse taal, ten gerieve van de steeds meerde-

ren die het land Israël als toeristen bezoeken. Ook geen Bijbelstudie over verleden, heden en toekomst van het joodse volk. Evenmin een reisverslag. Het boek is noch het één noch het ander, maar het verbindt elementen van de drie genoemde genres op een geheel eigensoortige manier. Zo schrijven kan alleen iemand met een levend Schriftgeloof, een grondige Bijbelkennis en een grote bereidheid in het land Israël. Wie het huidige Israël bezoekt wordt overstelpd door indrukken uit lang vervlogen eeuwen en uit onze eigen veelbewogen dagen. Het oude en het nieuwe liggen vlak naast elkaar. Zowel de bekende Bijbelse plaatsen en landschappen als de historie die

zich in onze tijd afspeelt fascineren ieder die ogen heeft om te zien en oren om te horen op een onvergelijkelijke manier. In zijn voorwoord schrijft Huib Verweij: de gids Van Veelen is hier op pad met de bijbelkenner Van Veelen.

Ik adviseer met nadruk: Neem en lees. U bent als het ware op reis door Israël en de fraai uitgevoerde illustraties, waarvan vele in kleur, maken het nog boeiender. En tegelijk krijgt u profetische uitzichten. Ik denk aan de hoofdstukken over de Olijfberg en Jerusalem. Het zou verleidelijk zijn te citeren, maar veel beter is het dat U zelf in het boek bladert om te lezen en te herlezen...

L. W. G. Blokhuis

Kent de Schrift vrouwelijke diakenen? (2)

1 Tim. 3, 11

In het meerderheidsrapport worden t.a.v. deze tekst drie mogelijke opvattingen naar voren gebracht:

- het gaat hier over vrouwen van diakenen;
- het gaat hier over vrouwelijke diakenen;
- het gaat over vrouwen in een of andere (niet nader bepaalde) dienst in de gemeente, samenwerkend met de diakenen.

Over standpunt a laat het rapport zich welwillend uit: v. 12 zou dan goed aansluiten bij v. 11 (p. 5, 1-3). Intussen blijven twee grote bezwaren tegen deze opvatting onweerlegd:

- in de tekst is sprake van 'vrouwen', niet van 'hun vrouwen';
- moeten alleen vrouwen van diakenen aan bepaalde eisen voldoen, en niet ook die van ouderlingen? Waarom is dan in de paragraaf over de ouderlingen (vv. 2-7 van 1 Tim. 3) over hun vrouwen met geen woord gerept?

Tegen c is in te brengen de vraag: waarom wordt de derde categorie ('vrouwen') ingesloten tussen de bepalingen voor de tweede categorie ('diakenen')? De commissie-meerderheid releveert zonder tegenspraak (5, 38-41) de uitleg, dat „de hervatting van 'diakenen...' in vs. 12 wel wordt uitgelegd als een opmerking achteraf, waarbij diakenen die goed hun diakenambt vervullen of hebben vervuld uitzicht wordt geboden op een stapje verder: opziener worden". Hier ware toch een kritische kanttekening niet misplaatst geweest; deze nl.: het uitzicht op een 'vriend, ga hogerop!' komt pas in v. 13 ter sprake. V. 12 daarentegen geeft bepalingen over het monogame huwelijk en over het regeren van gezin en personeel; bepalingen die we precies zo aantreffen in de paragraaf over de ouderlingen (vv. 2 en 4). Wij hebben hier dus bepaald niet te maken met 'een opmerking achteraf', na het slot dus van de diaken-paragraaf; integendeel wij zitten nog midden in de opsomming van de vereisten voor diakenen, als daar die vrouwen komen binnenvallen.

Welnu, de enige zinnige reden die men m.i. bedenken kan voor het introduceren van die vrouwen is: dat Paulus, beseffend dat voor het diakenambt ook vrouwen in aanmerking kwamen, duidelijkheids- (en volledigheds-)halve even heeft willen zeggen, dat de in vv. 8-10 genoemde bepalingen evenzeer gelden, wanneer het om vrouwelijke kandidaten gaat.

Ook valt dan te verstaan, waarom hij de bepaling van v. 11 juist op die plaats inlast: hij is met v. 10 aan het einde gekomen van de vereisten die voor mannen en vrouwen gelijkelijk gelden, en heeft alleen nog een vereiste in petto die alleen de mannen betreft (v. 12).

Merkwaardigerwijze ontmoet nu uitgerekend deze oplossing bij de commissie-meerderheid twijfel. Wij worden bestormd met een reeks vragen (5, 18-27): „als het om niet meer en niets anders zou gaan dan vrouwelijke diakenen, waarom moeten deze nog apart genoemd? Zij vallen dan toch onder de diakenen, héten dan ook „diakonos”, ze kunnen in het Grieks met dezelfde termen worden aangeduid. „Diakenen moeten waardig zijn...” vs. 8 vv, daarin zijn dan toch alle begrepen, mannelijke en

DOOR D. HOLWERDA ZUIDHORN

vrouwelijke! Waarom moet dit voor de laatsten nog eens herhaald en waarom worden zij als „vrouwen” aangeduid, ja onderscheiden van „diakenen”? In vs. 12 heet 't opnieuw „Diakenen...” en dan blijken dat weer zonder meer mannen te zijn!

Ik denk, dat ik niet beter kan doen dan een passage uit de Oudtestamentische wetgeving citeren, omdat daarmee alle vragen die hier worden afgevuurd – op één na – worden beantwoord. Ik bedoel Dt. 15 : 12-18. Dat gedeelte begint aldus: „Wanneer uw broeder...”. En dan worden wij er aanstonds aan herinnerd, dat 'broeder' ofschoon een mannelijk woord, in het OT de benaming is voor elke volksgenoot, onverschillig of het een vrouw is of een man. (De aanduiding 'zuster' voor een vrouwelijke deelgenote in het heil, zoals het NT die kent, vindt men in het OT zelden of nooit.⁹⁾) Daarom volgt hier in v. 12 na dat 'broeder' de bijstelling „een

Hebreeuwse man of een Hebreeuwse vrouw”.

De eerste paragraaf van het nu volgende wetsartikel staat dan vervolgens in de mannelijke vorm (tot het einde van v. 14). Hij wordt besloten met een verwijzing naar de uittocht (v. 15). Dan volgt een tweede bepaling, opnieuw in de mannelijke vorm: „Maar wanneer hij tot u zegt...” (v. 16); en dat gaat zo door tot het midden van v. 17: „... opdat hij voor altijd uw dienst-knecht zij”. Maar aan het slot van deze tweede paragraaf volgt nu de toevoeging: „En ook met uw dienstmaagd zult gij zo doen”. Waarna het hele wetsartikel wordt afgesloten met de vermaning, dat de naleving ervan je niet zwaar mag vallen; opnieuw in de mannelijke vorm („... als gij hem vrij laat weggaan, want zes jaar heeft hij...”). Wel, als we nu nog één keer kijken naar 1 Tim. 3, 8-12, dan zien we die passage beginnen met het woord *diakonos*, een woord – evenals het 'broeder' in Dt. 15, 12 – van mannelijke vorm weliswaar, maar waaronder ook vrouwen begrepen zijn. Vandaar dat aan het eind van de in de mannelijke vorm gestelde algemene bepalingen – evenals dat in Dt. 15, 17 gebeurt – even wordt opgemerkt: voor vrouwen geldt hetzelfde.¹⁰⁾

M.a.w. de opbouw van 1 Tim. 3, 8-12 loopt verrassend parallel met die van Dt. 15, 12-17. En daarmee zijn de problemen die de commissie-meerderheid had met uitleg b nagenoeg alle uit de weg geruimd.

Rest nog slechts de vraag te beantwoorden „waarom worden zij als 'vrouwen' aangeduid?” Dat woord is nl. schijnbaar zo algemeen en onbepaald. Maar dan zou ik allereerst willen vragen: welk alternatief had Paulus, zolang het woord 'diakonissa' nog niet was uitgevonden? (Deze vrouwelijke nevenvorm van 'diakonos' komt nl. pas later in zwang.) En wat de schijnbare algemeenheid van de term 'vrouwen' betreft: wel, die vindt toch als vanzelf haar beperking door de context waartussen het woord staat ingeklemd?¹¹⁾

⁹⁾ De enige plaats schijnt te zijn Hos. 1, 12. De Septuagint heeft daar echter het enkelvoud, waaraan sommige uitleggers de voorkeur geven. Deden (De kleine profeten, Roermond en Maaseik 1953) betreft het daar gezegde op de drie kinderen van Hosea en Gomer: „Jizreël en Zonder-ontferming moeten hun broer niet meer „Niet-mijn-volk”,

maar „Mijn-volk” noemen; op dezelfde wijze moeten Jizreël en Niet-mijn-volk hun zuster niet meer „Zonder-ontferming” noemen, maar „Ontfermingvindend” (p. 37)”. Ik laat het aan de Oudtestamentici over uit te maken, wat hier de juiste lezing is. Hoe het ook zij, vast staat, al was het alleen maar uit Dt. 15, 12, dat onder 'broeder' ook de volksgenote kan ressorteren.

¹⁰⁾ Paulus is t.a.v. de vrouwen iets breedvoeriger dan de schrijver van Dt. Dat hij echter bedoelt te zeggen: voor haar geldt hetzelfde als voor de mannen, blijkt m.i. zonneklaar uit zijn formulering. Hij noemt nl. drie vereisten bij name, die 'corresponderen' op de eerste drie eisen voor mannen, en vangt de rest onder de afsluitende samenvatting „trouw in alles”. Zo'n afsluitende samenvatting vinden we bij Paulus ook in 1 Cor. 9, 22, waar hij – eveneens na drie groepen met name te hebben genoemd: a) de Joden (anders gezegd: zij die onder de wet staan), v. 20; b) die zonder wet zijn, v. 21; c) de zwakken, v. 22 – aldus eindigt: „voor allen ben ik alles geweest, om in alle gevallen te redden”. Hij gebruikt hier een meer voorkomende retorische wending.

¹¹⁾ Ook op deze plaats wil ik mijn dank betuigen aan drs Ph. Roorda en aan mijn zoon Klaas voor de hulp die zij mij boden bij het verifiëren van de grondtekst van enkele plaatsen uit het O.T.

Corrigenda. In het voorafgaande artikel (Opbouw 30, 14) zijn enkele storende fouten gesloten: 1) blz. 107, kolom 1, laatste regel: i.p.v. „gevolgen” te lezen: „gevoelen”. 2) blz. 108, kolom 2: de bovenste vijf regels te lezen in deze volgorde: 1, 4, 2, 3, 5. 3) blz. 108, kolom 4: in noot 4 is na het citaat uit Greijdanus, eindigend met „...vanwaar Phoebe kwam” uitgevallen: Alsof daarvoor het noemen van de plaatsnaam („te Cenchreae”) niet toereikend was! 4) Even verderop in noot 5: i.p.v. „Echrenk” te lezen „Schrenk”.

Redactie ontving

A. J. Moggré, Blijf bij het geloof! Een oproep tot de jonge mensen van nu. Alpha en Omega-reeks nummer 1. 26 blz., te bestellen door overmaking van f 3,60 (inkl. porto) op rek.nr. 69.20.60.316 t.n.v. C. en E. J. van Baardewijk, Wezep bij de NMB, Wezep (gironummer bank 83.45.86).

Ds P. Groenenberg, Gevrouwen handen, open ogen. 171 blz., f 23,90 (ingen. f 19,90); uitg. Oosterbaan en Le Cointre, Goes.

Woordwerk, jrg. 3, nr. 12: Schans 37, 4251 PW Werken-dam.

Scripture Union Now, The International Conference - Harare - 1985. International Bijbelbond, Slotstraat 13, 4101 BH Culemborg.

Anderhalve eeuw gereformeerden in stad en land, Noord-Holland. 64 blz., f 14,90; uitg. Kok, Kampen.

Geestelijke verzorging van militairen

De commissie van de Nederlands Gereformeerde kerken voor de geestelijke verzorging van militairen heeft het volgende rapport uitgebracht aan alle Ned. Geref. kerken en aan de Landelijke Vergadering, het werd door die vergadering behandeld op 22-3-1986.

1. De commissie heeft thans de volgende samenstelling:

- a. Drs G. Roukema te Lelystad, voorzitter.
- b. Dhr G. S. van der Bijl te Ughelen.
- c. Majoor der Cavalerie Mr C. H. Blok te Soest.
- d. Mr E. J. Groenevelt te Voorschoten.
- e. Ds J. Goudzwaard te Nijkerk.
- f. Kolonel van de Kon. Luchtmacht W. Hartman te Rein-dahlen, BDR, penningm.
- g. Eerste Luitenant der Infanterie P. C. van Helden te Apeldoorn.
- h. Kapitein der Mariniers P. U. van 't Hoff te Beusichem.
- i. Ds J. A. de Vries te Culemborg.
- j. Kolonel der Kon. Marechaussee b.d. B. H. van Wijk te Apeldoorn.
- k. Kolonel van de Kon. Luchtmacht b.d. P. Smit te Alphen aan den Rijn, secretaris.

2. De volgende Ned. Geref. legerpredikanten zijn in vaste dienst werkzaam bij de Kon. Landmacht. Zij nemen deel aan nagenoeg alle vergaderingen van de commissie. De samenwerking is zeer hecht.

- a. Ds P. Dekker bij legeronderdeel te Bussum.
- b. Ds J. Plantinga bij legeronderdeel te Steenwijk.
- c. Ds J. M. Smelik bij militair hospitaal te Utrecht.

Ons is meer dan eens verzekerd dat het werk van deze predikanten zeer wordt gewaardeerd, vooral ook door de hoofden van dienst voor de geestelijke verzorging van militairen. Dat was eveneens het geval met de predikanten die sinds de LV te Breukelen de militaire dienst met eervol ontslag hebben verlaten wegens het bereiken van de 55-jarige leeftijd, t.w. Ds J. Goudzwaard, Ds M. van Veelen en Ds J. A. de Vries.

3. Helaas zijn er thans geen Ned. Geref. luchtmacht- en vlootpredikanten. Het is evenwel verheugend dat de procedure voor de benoeming per Koninklijk Besluit van Ds W. H. Louwerse te Langerak tot luchtmachtpredikant in een vergevorderd stadium verkeert. Naar verwachting zal hij na enige maanden in dienst treden bij de Kon. Luchtmacht. De

werving van nieuwe krijgsmachtpredikanten, één van onze hoofdtaken volgens onze door de kerken geaccordeerde taakomschrijving, zal worden voortgezet, waarbij wij voor ogen hebben het aantal Ned. Geref. krijgsmachtpredikanten tenminste weer op vijf te brengen en enige reservekrijgsmachtpredikanten daaraan toe te voegen. Wij zijn nog steeds van mening dat de omvang van de groep van predikanten werkzaam binnen de gemeenten, aangevuld met de aanstaande predikanten, zulk een doelstelling toelaat. Bij de werving geldt een leeftijdslimiet van 40 jaar. Daarbij handhaven wij als beleidspunten dat een aanstaand krijgsmachtpredikant in een gemeente werkzaam moet zijn geweest, terwijl een predikant door ons niet wordt benaderd met een formeel beroep als hij zijn huidige gemeente nog niet gedurende tenminste 3 jaar heeft gediend.

4. De inbreng van de Ned. Geref. kerken in het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken Militair (CIO-M), een forum waarin de Protestantse kerkgenootschappen die predikanten aan de krijgsmacht hebben afgestaan alsmede, als adviseurs, de hoofdvlootpredikant, de hoofdlegerpredikant en de hoofdvluchtmachtpredikant zitting hebben, is gewaarborgd door het lidmaatschap van onze voorzitter.

Secundi zijn Ds J. Goudzwaard en Ds J. A. de Vries. Die inbreng wordt in het CIO-M van groot belang geacht.

5. Standpunten ingenomen door het Ned. Geref. lid in het CIO-M (voorgesproken in de commissie) kunnen zaken beïnvloeden die andere CIO's regaderen, bijvoorbeeld die betreffende gevangenispredikanten in dienst van de overheid. Coördinatie is nodig tussen de Ned. Geref. leden van het CIO-Militair en het CIO-Justitie alsmede van het overkoepelende CIO. De commissie veronderstelde dat de coördinatie feitelijk zou moeten worden uitgeoefend door de Landelijke Vergadering maar achtte dit in de praktijk niet uitvoerbaar.

De commissie heeft daarom, met Uw welnemen, besloten de coördinatie op informele wijze

en op ad hoc basis te zullen nastreven.

6. Enkele onderwerpen van het beraad in het CIO-M zijn de volgende.

- a. Beroepsmilitairen die hun kerk verlaten wegens kerkelijke uitspraken en standpunten die hun werkkring raken en wegens het demonstratieve geweld dat er deels mee gepaard gaat.
- b. De druk van bezuinigingen bij defensie die ook de diensten van de geestelijke verzorging raken waardoor functieplaatsen voor geestelijke verzorgers werden opgeheven. (Aanzienlijke werkverzwaring voor de geestelijke verzorgers.)
- c. De financiële moeite van „Pro Rege” en het „Protestants Interkerkelijk Thuisfront” waardoor verscheidene militaire tehuizen (werkterrein voor geestelijke verzorgers) moesten worden gesloten, een effect mede veroorzaakt door afgeslankte subsidiëring door de overheid.
- d. De verhouding van de omvang van de Protestants Geestelijke Verzorging tot die van de Rooms-Katholieke en de Humanistische; de Rooms-Katholieke kerk heeft moeite met het vullen van vacatures voor aalmoezeniers en het Humanistisch Verbond streeft sterk naar uitbreiding van het aantal raadslieden, hetgeen, als het zich zou manifesteren, ten koste zou gaan van de geestelijke verzorging vanwege de kerken.
- e. De toenemende vervreemding in de relatie van vele krijgsmachtpredikanten met hun kerken.

7. De zojuist genoemde onderwerpen vormen een afspiegeling van de punten die ook tijdens ons commissieberaad stelselmatig aan de orde zijn. Daarvan neemt het laatstgenoemde onderwerp een belangrijke plaats in. De commissie heeft de relatie van krijgsmachtpredikanten met hun kerk meermalen besproken zowel in algemene zin als toegepast op de Ned. Geref. krijgsmachtpredikanten. Daarbij waren onze legerpredikanten steeds aanwezig. De laatste keer gebeurde dat aan de hand van het bijgevoegde document „De krijgsmachtpredikanten en hun kerk” dat ook in het CIO-M aan de orde is. De structuur waarvan sprake is aan het eind van het document maakt deel uit van het beraad binnen het CIO-M. (Dit document is aanwezig bij het locale scribaat van de Ned. Geref. Kerk.)

8. De commissie is van mening dat U, en in het bijzonder de plaatselijke kerken die een pre-

dikant voor de geestelijke verzorging van militairen hebben afgestaan of als lid in hun midden hebben, van de in het bijgevoegde document geschetste tendensen op de hoogte moet zijn. Daarbij zij opgemerkt dat de situatie met betrekking tot onze legerpredikanten gunstig afsteekt tegen die binnen de meeste andere kerkgenootschappen. Dat is ook het oordeel binnen het CIO-M.

Onze legerpredikanten gaan veelvuldig voor in de erediensten van onze kerken en vervullen soms nevenfuncties zoals een plaatselijk consulentchap. Maar dit heeft niets te maken met hun functioneren in de krijgsmacht; ook in onze kerken schort het aan meeleven en aan belangstelling voor hun hoofdtaak in militaire dienst. Ook binnen onze kerken is verbetering mogelijk en nodig, bijvoorbeeld door onze krijgsmachtpredikanten uit te nodigen verantwoordende voorlichting te geven tijdens kerkerad-, regio- en gemeentevergaderingen en door hun werk tijdens de kerkdiensten in gebed op te dragen aan de Here onze God en Vader.

P. Smit,
Kolonel van de
Kon. Luchtmacht b.d.

Uit breder kring

Jaarlijkse donateursvergadering Bond tegen het Vloeken

Op donderdag 24 april a.s. D.V. houdt de Bond tegen het Vloeken zijn 69e jaarvergadering. Aanvang: 19.00 uur.

Plaats: Restaurant „De Oude Tram”, Stationsplein 4, Amersfoort.

Gastpreker op deze avond is Dr R. H. Bremmer te Enschede over het onderwerp „Geldt het derde gebod ook voor de ongelovigen?”

Belangstellenden zijn van harte welkom!

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot het secretariaat van de Bond tegen het Vloeken: Postbus 362, 3900 AJ Veenendaal. Tel. 08385-12002.

25 jaar Eindhovense kampen

Bent u als kind of is uw kind wel eens met de Eindhovense jeugdkampen meegeweest? Op 11 oktober van dit jaar zal de grote 25-jaar-kampreünie gehouden worden in Eindhoven. In het pauzeprogramma van de Ontmoetingsdag op 19 april in Barneveld kunt u ons vinden voor nadere informatie. Wij zijn nog op zoek naar de deelnemerslijsten van 1965, 1966

en 1967. Hiervoor kunt u bellen 040-111481.

Zeilkamp Eindhoven 1986

Heb je zin in een oergezellige, keisportieve en bovendien spotgoedkope vakantie voor de komende zomervakantie?

Dat is allemaal mogelijk, want van 12 t/m 26 juli wordt alweer voor de 15e keer 'Zeilkamp Eindhoven' in Terhorne (Fr.) georganiseerd.

De ingrediënten van dit kamp zijn: veel zeilen over de Friese meren, bijbelstudie en vele andere gezellige activiteiten. De leeftijd is van 18-25 jaar en de kosten zijn f 320,—. Voor meer informatie en opgave (ook eventueel schippers) kun je onderstaand telefoonnummer bellen. Tot ziens!

Ad Lengkeek,
Sibeliuslaan 39,
5654 CZ Eindhoven
Tel. 040-512739

Jubileum: Bewegingskongres over opvoeding

In het kader van het 50-jarig jubileum van de stichting is het de bedoeling op 20 september een kongres te organiseren voor een breed publiek. Niet alleen zal feestelijk stilgestaan worden bij het halve-eeuw-feest, maar ook hopen we inhoudelijk iets aan te dragen over een onderwerp waar vrijwel iedereen mee te maken heeft: Opvoeding (in onderwijs en als cultuuroverdracht).

Op deze dag spreken Prof. dr

J. W. van der Hulst, oud-senator voor het CDA en Drs M. Valenkamp, pedagoog en filosoof. Daarnaast zullen er een aantal keuzeonderwerpen aangeboden worden, zoals: ouder-kind-relatie, sport, het geestelijk gehandicapte kind en onderwijsvernieuwing.

Dr E. Linnemann komt naar Nederland

Van maandag 14 t/m donderdag 17 april hoopt mevrouw dr E. Linnemann een aantal lezingen te geven in Nederland. Deze bekende theologe, die voorheen Nieuwe Testament doceerde in Braunschweig en Marburg, heeft een radikale ommekeer in haar leven meegemaakt. Sindsdien heeft ze haar boeken herroepen, omdat ze door haar nieuw-gevonden geloof een heel andere kijk heeft gekregen op de inspiratie van de Heilige Schrift. In een brochure-reeks heeft ze haar standpunten duidelijk gemaakt. De historisch-kritische school heeft dr Linnemann achter zich gelaten en als onwetenschappelijk verworpen. Wat haar hiertoe bracht, en wat de standpunten zijn die zij nu inneemt, maakt ze in haar lezingen duidelijk.

Dr Linnemann spreekt voor theologen en theologie-studenten:

— op maandag 14 april in Leiden in het Hooglandse Huys aan de Hooglandse kerkgracht (h. Moriaanssteeg), aanvang 16.00 uur.

— ook op maandag 14 april in Amsterdam in het hoofgebouw van de Vrije Universiteit (De Boelelaan 1105, zaal 14a04), aanvang 20.00 uur.

— op dinsdag 15 april in Nijmegen in het Theologisch Instituut (Heyendaalseweg 121a), aanvang 14.00 uur.

— woensdag 16 april in Utrecht voor de theologische fakulteit (Transitorium II, zaal 109), aanvang 15.00 uur.

Al deze lezingen zijn gratis toegankelijk, ook voor geïnteresseerde niet-theologen.

Op donderdag 17 april wordt er een predikantendag belegd in gebouw „De Schakel” in Nijkerk. De lezingen zullen de geheel verschillende resultaten benadrukken van de historisch-kritische en van de nieuwe evangelische kijk op Oude en Nieuwe Testament zoals dr Linnemann die ontwikkelt. Kosten voor deze dag bedragen - incl. lunch - vijftien gulden. Voor opgave en/of informatie: A. J. Krol, tel. 01830-35913.

Dia-lezingen

Dia-lezingen over noodhulp aan baby's in Kenia door de verpleegster Katie McKinnon op 21 april a.s. om 20.00 uur te Hoogeveen, Centrum-kerk, Van Echtenstraat 64 en op 23 april a.s. om 20.00 uur te Rotterdam, Elimkerk, Bollenland 55.

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Verdere inlichtingen Stichting Redt Een Kind, tel. 03443-2079. In het volgende nummer volgen nadere mededelingen.

Verantwoorde boeken voor betaalbare prijs

Ds. M. R. van den Berg, Het gebarsten vredeerijk. Een verklaring van 1 Kon. 1-11	f 19,75
Dr. J. Douma, serie Ethische bezinning.	
deel 1: Verantwoord handelen	f 19,50
deel 2: De Tien Geboden I (met bijdrage van prof. drs J. P. Lettinga)	f 19,75
deel 8: Abortus	f 16,—
deel 9: Homofilie	f 15,50
deel 10: Rondom de dood (o.a. euthanasie)	f 21,—
deel 12: Vrede in de maatschappij	f 22,—
deel 13: Politieke verantwoordelijkheid	f 23,50
Drs. H. de Jong, Maar Jezus zegt... De Bergrede uitgelegd voor de gemeente	f 17,—
Drs. H. de Jong, Handelingen 7. Om het christelijk lezen van het Oude Testament	f 15,50
Drs. O. Mooiweer, Geschenk en opdracht. Bijdragen over de prediking, de eredienst en het gemeentelven	f 14,50
Drs. Th. Peppink, Een hand vol licht. Bijbelse overdenkingen — Oude Testament	f 14,—
Dr. C. Trimp, Zorgen voor de gemeente. Het ambtelijk werk van ouderlingen en diakenen toegelicht	f 19,50
Ds. G. Visee, Onderwezen in het koninkrijk der hemelen, deel 1	f 27,50
deel 2	f 27,50
Dr. C. van der Waal, De vervulde thorah. Commentaar op Johannes 1:1-8:29	f 40,—
Meint R. van den Berg, De Aardbeving en andere verhalen	f 19,95
Meint R. van den Berg, Het Ravijn	f 14,75
Meint R. van den Berg, De Bevrijding	f 17,50
Meint R. van den Berg, Apocalypse voor kinderen (gedichtenbundel)	f 7,50

Verkrijgbaar bij uw boekhandel en bij de uitgever.

Uitgeverij van den Berg — Kampen

BROEDERWEG 6 — 8261 GT KAMPEN — TEL. 05202-12287

N.B.: Deze boeken zijn ook verkrijgbaar op de Ontmoetingsdag te Barneveld, zaterdag 19 april a.s.

*„Ik ben de opstanding en het leven;
wie in Mij gelooft, zal leven, ook al is hij gestorven
en een ieder, die in Mij gelooft,
zal in eeuwigheid niet sterven.”*

Joh. 11 : 25, 26.

27 maart 1986 is op 19-jarige leeftijd overleden onze lieve kleinzoon en neef,

JONATHAN WOODSON

Zoon van Alida en Karl Woodson; broer van Sarah, Kristina en Laurel.

Hij is op Goede Vrijdag te Pittsburg, U.S.A., begraven.

Arnhem:	G. MEESTER-TIBBERTSMA
Ann Arber, Michigan, U.S.A.:	B. SCHAT
Badhoevedorp:	R. VRIJMOETH
	T. C. VRIJMOETH-MEESTER
Culemborg:	J. KEUNING
	C. KEUNING-MEESTER
Tiel:	M. H. BERG-MEESTER
Dokkum:	J. BOUWSMA
	P. H. BOUWSMA-MEESTER
Enschede:	N. J. G. NIJLAND
	H. F. NIJLAND-MEESTER
Zwaag:	S. R. MEESTER
	A. G. MEESTER-v. d. WEYDEN
Wolfsberg, Zwitserland:	J. W. MEESTER
	C. M. MEESTER-BILL
	NEVEN en NICHTEN

Correspondentie-adres: Akkerwinde 13, 1689 NS Zwaag.

Kerknieuws

Beroepen

te Heerde en Assen: kandidaat
P. Kurpershoek uit Apeldoorn.

Bedankt

voor het beroep uit Kampen:
F. van Deursen, Apeldoorn.

Ontmoetingsdag V.O.V.

De Vereniging ouders en vrienden van homofiele broeders en zusters in de Chr. Geref. en Ned. Geref. kerken (V.O.V.) houdt op zaterdag 3 mei aanstaande een ontmoetingsdag. De bijeenkomst draagt een besloten karakter. Betrokkenen hartelijk welkom.

Voor verdere inlichtingen telef.
033-942640 of 033-948850.

EEN PROTESTANTS-CHRISTELIJKE HBO:

iets voor jou?

Informatie tijdens onze **INFO**
op zaterdag 26 april a.s. tussen 10.00 en 14.00 uur.

De **SOCIALE AKADEMIE** heeft drie studierichtingen: sociaal cultureel werk, inrichtingswerk en maatschappelijk werk. Naast de **dagopleiding** bestaat de mogelijkheid de opleiding op **bijzondere tijden** te volgen, waardoor men in principe in staat is (gedeeltelijk) te blijven werken bij een voor de gekozen studierichting relevante instelling.

De **HOGERE BEROEPSOPLEIDING TOT VERPLEEGKUNDIGE (HBO-V)** heeft zowel de gebruikelijke 4-jarige opleiding als de V-HBO-V: door vrijstellingen mogelijk in drie jaar.

Voor wie niet de vereiste **vooropleiding** heeft, is toelating ook mogelijk via een door onszelf georganiseerd **toelatingsonderzoek**.

Niet alleen aanstaande studenten, maar ieder die nader kennis wil maken met een protestants-christelijke opleiding tot welzijnswerker en/of verpleegkundige, is van harte welkom.

de vijverberg

protestants-christelijke hbo op g.g.

Padberglaan 1 te Ede,
Postbus 8071, 6710 AB Ede,
telefoon (08380) 1.91.68.

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukwerk

Drukkerij „Steenbergen“

Gestigd sinds 1901

Postbus 244 - 3700 AE Zeist
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452

ZATERDAG 19 APRIL 1986

BARNEVELD-VELUWEHAL

2-JAARLIJKE FAMILIEDAG NEDERLANDS GEREFORMEERDEN

THEMA VAN DE DAG:

"VRIJHEID-HET ZAL ME EEN ZORG ZIJN"

SPREKERS:

Dr. A. Broersma	Chr. Geref. Lelystad
Mw. M. Vrijmoeth-de Jong	Ned. Geref. Zwolle
Dr. H. Smit	Ned. Geref. Barendrecht

Uitgebreid pauzeprogramma
creche-kinderprogramma s-tienerprogramma

Nadere informatie bij: DE KERKERAAD, DE PLAATSELIJKE KONTAKTPERSOON
of H. van KEULEN, F. van EEDENSTR. 2 HENGEL(O) 074-919650

Advertentie

Vrijdag 18 april a.s.
van 13.30-16.30 uur open middag
meld je je eerst?

KOM EENS 'N DAGJE KIJKEN

Wees een dag onze gast, volg een aantal lessen en eet met ons mee.

We vertellen je graag wat over onze eenjarige vormingskursus, waarin je je grondig leert oriënteren op je plaats t.o.v. God, de kerk en de samenleving. Ook vertellen we je graag iets over onze driejarige opleiding, waarin je wordt toegerust tot werk in de kerken, in het godsdienstonderwijs, bij christelijke organisaties of in de zending.

In beide opleidingen schenken we veel aandacht aan persoonlijke vorming.

Je bent welkom! (Maak je wel eerst een afspraak?)

P.S. Onze folder is gauw aangevraagd.

Wie weet blijf je een jaar (of drie)

Reformatische Bijbelschool
Krakelingweg 10 - 3707 HV Zeist
Tel. 03404-24166